

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор НУБіП України

професор _____ **Вадим ТКАЧУК**

«_____» _____ 2025 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
з комплексу фахових дисциплін для вступників на освітньо-
наукову програму «Психологія» підготовки
фахівців PhD доктор філософії за спеціальністю
С4 «Психологія»**

Голова комісії

_____ /Оксана ТОНХА/

Гарант освітньо-наукової програми

_____ /Олексій ПОЛУНІН/

Програма вступного випробування на програму навчання доктора філософії з психології. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2025 р.

Програму вступного випробування із психології розроблено відповідно до освітньої програми та навчального плану Національного університету біоресурсів і природокористування України та призначено особам, що здобули освітній ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста і вступають на спеціальність С4 «Психологія» для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Розробники:

ПОЛУНІН Олексій, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології;

МАРТИНЮК Ірина, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Аспірантура є основною формою підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації, що відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти, успішне виконання освітньо-наукової програми якого передбачає присудження ступеня доктора філософії.

Програма складена для вступників в аспірантуру за спеціальністю С4 «Психологія» та передбачає визначення рівня знань за напрямками професійної діяльності та формування контингенту здобувачів вищої освіти, найбільш здібних до успішного опанування відповідної освітньо-наукової програми рівня «Доктор філософії».

Основу концепції підготовки аспірантів за спеціальністю С4 «Психологія» складає системність, програмно-цільова спрямованість, націленість на формування високого професіоналізму, уміння вирішувати наукові й практичні завдання на рівні сучасних досягнень психологічної науки.

Підґрунтям програми є розділи дисциплін: «загальна психологія», «історія психології», «вікова психологія», «соціальна психологія», «експериментальна психологія», «диференційна психологія», «психодіагностика», «математичні методи у психології».

Метою вступного екзамену до аспірантури зі спеціальності С4 «Психологія» є оцінювання рівня знань вступників із фахових психологічних дисциплін, розуміння ними закономірностей та суперечностей розвитку психологічних знань, загальної теоретико-методологічної підготовки та вміння використовувати фундаментальні знання в галузі психології під час розв'язання конкретних психодіагностичних задач.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного опанування освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії вступники до аспірантури повинні мати ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі загальних нормативних («Філософія науки», «Методика дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи», «Комп'ютерна обробка інформації» тощо) і спеціалізованих фахових дисциплін. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного фахового випробування охоплює коло питань, що в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь претендента, який бажає навчатись в аспірантурі Національного університету біоресурсів і природокористування України з метою здобуття освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» зі спеціальності С4 «Психологія». Положення програми вступних випробувань відповідають компетентностям, якими має володіти магістр (спеціаліст).

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Психологія як наука. Предмет, завдання, напрямки і категорії загальної психології.

Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки. Місце психології в системі наук про людину. Джерела психології: наукова психологія, життєва психологія, народна психологія, релігійна психологія, парапсихологія як психологічна дисципліна. Міждисциплінарні зв'язки загальної психології з іншими галузями психології, філософією та педагогікою.

Значення і завдання сучасної психології. Теоретичне та практичне значення психології. Основні завдання психології.

Основні напрями психологічної науки: психоаналіз, гуманістична психологія, біхевіоризм, когнітивна психологія, трансперсональна психологія та ін.

Основні категорії загальної психології – психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Структура психічних явищ.

Тема 2. Принципи і методи загальної психології. Основні методи психологічного дослідження.

Методологічні принципи психології: принцип детермінізму, єдності свідомості і діяльності, розвитку, об'єктивності, системного підходу та їх втілення в методах психології.

Методи психології. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення, гіпотетичний метод, системний метод, абстрагування, формалізація.

Основні методи психологічного дослідження: спостереження і експеримент. Допоміжні методи психологічного дослідження: опитування (анкетування й інтерв'ю), тестування, вивчення продуктів діяльності, метод експертних оцінок, математичні методи у психологічних дослідженнях. Проблема надійності та валідності результатів психологічного дослідження.

Тема 3. Виникнення і розвиток психіки.

Форми відображення дійсності: фізична, біологічна, психічна. Психіка як функція високоорганізованої матерії. Взаємозв'язок психіки з нервовою системою. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку. Рефлекс як основна форма взаємодії організму із середовищем. Умовні й безумовні рефлекси.

Розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки: зміст та умови виникнення. Відмінності між психікою тварин і свідомістю людини. Структура свідомості. Свідоме й несвідоме. Неусвідомлювані психічні явища.

Форми прояву психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості.

Тема 4. Історія психології. Науковий період розвитку психології.

Історія психології як наука (особлива форма знань), її предмет та завдання. Підходи до визначення предмету історії психології. Принципи історико-психологічних досліджень.

Основні методи історії психології та її джерела. Проблема історико-психологічної періодизації.

Становлення психології як самостійної науки в кінці XIX – початку XX ст., розвиток галузей психології. Природничо-наукові передумови виникнення психології як самостійної науки. Програми побудови психології як дослідної науки. Психологія як наука про безпосередній досвід (В. Вундт). Експериментальна психологія. Диференціальна психологія. Дитяча і педагогічна психологія. Зоопсихологія. Соціальна і культурно-історична психологія. Психотехніка.

Основні психологічні школи кінця XIX-початку XX ст.: структуралізм, вюрцбурзька школа, функціоналізм, чикагська школа, французька соціологічна школа, розуміюча психологія. Загальна характеристика стану зарубіжної психології періоду відкритої кризи. Структуралізм (Е. Тітченер). Функціоналізм (Ф. Brentano, К. Штумпф, В. Джеймс; Чикагська школа: Дж. Дьюї, Дж. Енджелл, Г. Керр). В'юрцбурзька школа (В. Джеймс, Н. Ах, К. Бюлер, О. Зельц). Французька соціологічна школа (Е. Дюркгейм, Л. Леві-Брюль). Розуміюча психологія (В. Дільтей, Е. Шпрангер).

Основні психологічні школи та їх еволюція у XIX-XX ст.: біхевіоризм та гештальтпсихологія. Біхевіоризм (Е. Торндайк, Дж. Уотсон, Е. Холл, К. Лешлі, У. Хантер) та необіхевіоризм (Е. Толмен, Е. Гартрі, К. Халл, Б. Скіннер; А. Бандура). Гештальт-психологія (М. Вертхеймер, К. Коффка, В. Келер, К. Левін).

Основні психологічні школи та їх еволюція у XIX-XX ст.: глибинна психологія. Психоеаналіз З. Фрейда, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, неофрейдизм (А. Фрейд, К. Хорні, Е. Фромм, Г. Олпорт, Г. Мюррей, Е. Еріксон).

Основні психологічні школи та їх еволюція у XIX-XX ст.: гуманістична психологія. Гуманістична і когнітивна психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, Дж. Міллер, У. Найсер).

Становлення психології в Україні. Становлення психологічних знань в Україні у кінці XIX – XX ст. Розвиток психології на порозі XXI ст. Загальна характеристика психологічної думки в Україні кінця XIX – початку XX ст. Культурно-гуманістична психологія в Україні. Видатні вчені та їх внесок у розвиток психологічної науки XX ст. (Г. С. Костюк, В. А. Роменець та ін.). Визначні постаті психологічної науки на початку III тисячоліття. Перспективи розвитку психології в Україні та за кордоном на початку III тисячоліття.

Тема 5. Вікова психологія: предмет, завдання, наукові категорії. Методи дослідження у віковій психології.

Місце вікової психології в системі психологічних знань. Міжпредметні зв'язки вікової психології з іншими науками. Об'єкт вікової психології, його специфіка. Предмет і завдання вікової психології. Основні категорії вікової психології.

Поняття про вік: біологічний, соціальний, психологічний. Структура і динаміка віку. Центральні та часткові психічні новоутворення віку. Соціальна ситуація розвитку. Революційні, еволюційні та ситуативні зміни психіки.

Розділи вікової психології: дитяча психологія, підлітково-юнацька психологія, психологія дорослості, психологія людей похилого віку. Динаміка і закономірності психічного розвитку та формування особистості на різних етапах життєвого шляху. Рушійні сили та умови психічного розвитку. Характер психічного розвитку: неперервний та стрибкоподібний. Природа людини як суб'єкта розвитку. Характеристика сфер і процесів розвитку. Біологічні процеси розвитку. Вплив середовища на розвиток людини: наuczіння та соціалізація. Взаємодія процесів розвитку. Екологічна модель розвитку. Історична і

культурна перспективи життєвого шляху. Основні теоретичні проблеми та практичні завдання вікової психології.

Проблема норми та відхилення у психічному розвитку. Труднощі у проведенні психологічних обстежень з особами різного віку та шляхи їхнього подолання.

Тема 6. Теоретичні основи соціальної психології.

Об'єкт та предмет соціальної психології як науки. Труднощі визначення предмету соціальної психології. Залежність розуміння предмету соціальної психології від розуміння предмету в загальній психології та соціології. Соціологічний підхід до розуміння предмету соціальної психології. Психологічний підхід до розуміння предмету соціальної психології.

Соціальна психологія як психолого-соціологічна наука, як галузь психологічної науки. Основні точки зору на предмет соціальної психології у вітчизняній науці. Розуміння предмету соціальної психології у зарубіжній соціально-психологічній літературі.

Функції соціальної психології: теоретико-пізнавальна, комунікативна, гуманістична, прогностична, прикладна.

Базові категорії соціальної психології: особистість, соціальна група, взаємодія, спілкування, соціально-психологічна реальність, соціально-психологічне явище, соціально-психологічний тип, суспільна свідомість, масова свідомість, масова поведінка.

Методологія і методи соціально-психологічних досліджень. Поняття методології соціально-психологічного пізнання. Основні методологічні принципи соціально-психологічного дослідження та їх загальна характеристика: принцип конкретно-історичного підходу; принцип об'єктивності; принцип системності, принцип розвитку; принцип гуманізму, принцип діяльності, принцип зворотного зв'язку. Співвідношення методології та методів дослідження.

Методи соціально-психологічного дослідження. Поняття методу. Класифікація методів соціальної психології. Методи збору інформації: метод спостереження, метод опитування (анкетування та інтерв'ювання), метод тестування, метод експерименту; метод вивчення документів (поняття контент-аналізу), метод соціометрії, метод експертних оцінок. Методи обробки інформації. Основні вимоги до наукового дослідження в соціальній психології.

Тема 7. Психологія навчання і виховання. Психологія викладача.

Психологія навчання. Поняття про навчання, психологічні особливості навчальної діяльності особистості. Закони психічного розвитку в концепціях навчання. Процес опанування як зміст учбової діяльності. Психологічні умови формування вміння вчитися. Неуспішність, її причини та запобігання. Способи активізації навчальної діяльності студентів. Психологічні механізми навчання.

Психологія виховання особистості. Психологічні механізми виховання особистості. Показники та критерії вихованості. Провідні фактори виховання. Методи регулювання та корекції поведінки індивіда. Психолого-педагогічні прийоми формування досвіду громадянської поведінки.

Психологічна характеристика педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Основні функції педагогічної діяльності. Стили педагогічної діяльності. Педагогічні здібності викладача, їх класифікація. Педагогічний такт й авторитет педагога. Місце і роль контролю і оцінки знань педагогом у системі навчального процесу.

Тема 8. Психодіагностика як наукова дисципліна.

Місце психодіагностики в системі психологічного знання. Психодіагностика як галузь наукової психології. Варіанти розуміння предмета психодіагностики. Психодіагностика та психометрія. Психодіагностика й диференціальна психологія. Структура психодіагностики. Психодіагностика як сукупність чотирьох взаємопов'язаних теорій: об'єкта психодіагностики та його діагностичних ознак, розробки психодіагностичних методик, взаємодії діагнозу з обстежуваним, постановки психологічного діагнозу (рішення психодіагностичних завдань). Функції психодіагностики. Види психодіагностики за специфікою об'єкта і типу завдань практичної психології.

Психометричні вимоги до психодіагностичних методик.

Психодіагностика інтелектуальних здібностей. Підходи до визначення інтелекту. Характеристика тестів діагностування інтелекту.

Психодіагностика особистості. Методи діагностування особистості. Діагностування внутрішнього світу особистості.

Тема 9. Методологічні засади і психометричні основи диференційної психології.

Предмет, історія становлення диференційної психології. Предмет диференційної психології. Становлення диференційної психології як науки. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Світові традиції у розвитку диференційної психології. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном.

Методологія і методика дослідження індивідуальності. Методологічні засади та психометричні основи диференційної психології. Методи диференційної психології. Прийоми і способи наукових класифікацій. Поняття психологічної норми. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. Формальні і змістові властивості індивідуальності. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності. Класифікації особистості і характеру.

Тема 10. Експериментальна психологія. Методи психологічних досліджень.

Наукове дослідження, його принцип і структура. Наукова теорія та її структура. Формування наукової проблеми. Основні напрямки методології наукового дослідження. Етапи наукового дослідження. Принципи наукового дослідження. Типи наукового дослідження. Методологія. Метод. Методика. Логіка наукового дослідження.

Експериментальні та неекспериментальні методи дослідження. Загальний аналіз особливостей експерименту та неекспериментальних методів (спостереження, бесіди, тестів). Основні принципи дослідження. Основні вимоги до методики. Шкали в психології.

Емпіричні методи в психологічному дослідженні. Особистість психолога-практика та психолога-дослідника. Класифікація методів психологічного дослідження.

Планування експерименту. Гіпотеза. Головні змінні експерименту. Протоколювання та його види.

Тема 11. Математичні методи в психології.

Статистичний висновок: оцінювання та перевірка гіпотез. Поняття гіпотези. Наукові та статистичні гіпотези. Надійність зв'язку. Статистична значущість. Статистичний критерій та ступінь свободи. Перевірка гіпотез за допомогою статистичних критеріїв. Види гіпотез. Нульова й альтернативна гіпотези.

Перевірка гіпотез про рівність двох середніх генеральних сукупностей. Статистичні рішення та ймовірність помилки. Помилки першого та помилки другого роду. Таблиці критичних значень. Традиційна інтерпретація рівнів значущості. Змістовна інтерпретація статистичного рішення.

Форми розподілу та виявлення відмінностей у розподілі ознаки. Психологічна задача виявлення відмінностей між двома, трьома та більше вибірками. Співставлення рівневих показників у різних вибірках. Q-критерій Розенбаума. U-критерій Манна-Уїтні.

Однофакторний дисперсійний аналіз. Призначення та загальні поняття дисперсійного аналізу. Загальні принципи дисперсійного аналізу. Однофакторний дисперсійний аналіз для незв'язаних вибірок. Однофакторний дисперсійний аналіз для зв'язаних вибірок.

Багатофакторний дисперсійний аналіз. Призначення багатофакторного дисперсійного аналізу. Двофакторний дисперсійний аналіз для незв'язаних вибірок. Двофакторний дисперсійний аналіз для зв'язаних вибірок.

Кореляційний аналіз. Поняття кореляції та кореляційний аналіз. Кореляція метричних змінних. Перевірка гіпотез про відмінність кореляції. Порівняння кореляцій для залежних та незалежних вибірок. Кореляція рангових змінних. Аналіз кореляційних матриць.

Лінійний регресійний аналіз. Призначення та класифікація багатомірних методів. Емпіричні математичні моделі. Математико-статистичні ідеї метода. Класифікація багатомірних методів за призначенням. Класифікація багатомірних методів за вихідними припущеннями про структуру даних. Класифікація багатомірних методів за видом вихідних даних. Множинний регресійний аналіз.

Вивчення зв'язку категоріальних змінних. Емпіричний та теоретичний розподіл різних значень ознак. Критерій узгодження χ^2 . Можливості застосування критерія. Алгоритм вивчення зв'язку. Висування гіпотез.

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Питання 1. Оберіть правильну відповідь:	
Що було предметом психології в епоху середньовіччя?	
1	Психіка та її явища.
2	Поведінка.
3	Свідомість.
4	Душа.

Питання 2. Оберіть усі правильні відповіді:	
Які з наведених характеристик будуть проявлятися у дитини із сангвінічним темпераментом?	
1	Замкнутість.
2	Схильність до монотонної роботи.
3	Потреба у зміні вражень.
4	Екстравертованість.

Питання 3. Дайте відповідь одним словом (терміном):	
Який феномен спілкування проявляється у ситуації накладання першого враження про людину на її особистість загалом?	

Питання 4. Установіть відповідність:**Хто є представниками зазначених напрямів психології?**

1. Гештальт-психологія.	А. Ф. Скіннер.
2. Психоаналіз.	Б. А. Фрейд.
3. Біхевіоризм.	В. М. Вертгеймер.
4. Гуманістична психологія.	Г. В. Франкл.

Питання 5. Вставте пропущене слово:**Контрольована дослідником ... змінна в експерименті у математиці називається аргументом функції.***у бланку відповідей впишіть правильну відповідь***КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ**

Білет вступного випробування містять 50 тестових завдань.

Оцінювання відповіді вступника за питаннями білету здійснюються за 200-бальною шкалою у такій пропорції:

правильні відповіді у тестах з одним варіантом правильної відповіді – максимально 60 балів (максимально 2 бали за кожен із тридцяти тестів);

правильно обрані відповіді у тестах із кількома правильними відповідями – максимально 90 балів (максимально 6 балів за кожен правильно виконаний тест);

правильні відповіді у тестах на відповідність, із пропущеним словом, із відкритим питанням – максимально 50 балів (максимально 10 балів за кожен із п'яти тестів).

Таблиця відповідності отриманих балів, національній школі оцінювання:

Оцінка національна	Рейтинг вступника, бали
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	0–59

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Л.: Апріорі, 2016. Т.І. 382 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Л.: Апріорі, 2016. Т.ІІ. 358 с.
3. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. Загальна психологія: Практикум: навч. посіб. К.: Каравела, 2019. 280 с.
4. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
5. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 402 с.
6. Гетьман Т. О., Кричківська Т. Д. Проблеми педагогічної психології: хрестоматія. К.:КНТ, 2017, 381 с.
7. Головань С. М., Голубенко О. Л. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: підручник / МОН МС України, Східн. нац. університет ім. Володимира Даля. Луганськ: СЛУ В.Даля, 2011. 332 с.
8. Гриньова Н. В. Історія психології: курс лекцій. Умань: Візаві, 2012. 209 с.
9. Демківський А. В., Безус П. І. Основи методології наукових досліджень: навч.посіб. Київ: Акад. муніц-го управління, 2012. 276 с.

10. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 382 с.
11. Євдокімова О. О. Історія психології: навч. посіб. ; вид. друге, допов. Харків : Константа, 2020. 320 с
12. Іванова О. В., Москалик Л. М., Корсун С. І. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 184 с.
13. Зелінська Т. М., Михайлова І. В. Практикум із загальної психології: навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 272 с.
14. Загальна психологія: хрестоматія: навч. посіб. / Л. В. Долинська та ін. К.: Каравела, 2019. 640 с.
15. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: КНУБА, 2023. 196 с.
16. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
17. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2012. 264 с.
18. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-є, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2020. 272 с.
19. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2020. 360 с.
20. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.
21. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра-К., 2020. 564 с.
22. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 448с.
23. Основи соціально-психологічного тренінгу: науково-практичні рекомендації / за заг. ред. Л. І. Казміренко. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2011. 136 с.
24. Палеха Ю., Леміш Н. Основи науково-дослідної роботи: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2015. 336 с.
25. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
26. Панок В. Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.
27. Партико Т. Б. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 168 с.
28. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., випр. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 352 с.
29. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
30. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2003. 116 с.
31. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія: навч. посіб. Львів: "Новий світ-2000", 2024. 236 с.
32. Руденко В. Математичні методи в психології: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 104 с.
33. Руденко В. Математична статистика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 304 с.
34. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. [2-ге вид., доповнене]. К.: ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
35. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 296 с.
36. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 168 с.
37. Скрипченко О. В., Долинська Л. В. Огороднійчук З. В. Загальна психологія: підр. К.: Каравела, 2017. 464 с.
38. Степанов О. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 416 с.
39. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2017. 246 с
40. Aronson E., D. Wilson T., M. Akert R., R. Sommers S. Social Psychology. 9 editions. 2015. 624 p.

41. Aronson E. Social Animal. 12 editions. 2018. 550 p. Barry H. Kantowitz, Henry L. Roediger III, David G. Elmes. Experimental Psychology. Ninth edition. Belmont: Wadsworth, 2009. 576 p.
42. Tori Kearns. General Psychology: An Introduction. GALILEO, University System of Georgia. 2015. 559 p.
43. Your Practicum in Psychology: A Guide for maximizing Knowledge and Competence / Edited by Janet R. Matthews and C. Eugene Walker. American Psychological Association, 2015. 256 p.

Інформаційні ресурси

1. АІС «Я-психолог». URL: <https://я-психолог.укр> (дата звернення: 16.03.2025). ы
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]. [3- є вид.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 134–149. URL: http://khoeti.com.ua/library/spec/pdf/Zagalna_Psihologia-Variy.pdf (дата звернення: 16.03.2025).
3. Етичний кодекс психолога України. <http://druzhba.osv.org.ua/etichnijkodeks-psiologa-11-28-42-27-03-2019/> (дата звернення: 16.03.2025).
4. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-є, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 26–37. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/627/Maksimenko_S.D. - Zagal'na_psihologiya.pdf (дата звернення: 16.03.2025).
5. Соціальна психологія [Електронний ресурс] : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПП ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 1,02 Мбайт). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с. <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/27> (дата звернення: 03.04.2025).